

A photograph of a duck swimming in a body of water. The water is a deep, clear blue, and the duck's dark feathers are visible on the left side of the frame. The duck is moving towards the right, leaving a trail of ripples behind it.

Kapitola 5

Zastavte běh událostí

Nyní již máte za sebou důkladné studium funkcí a ovládacích prvků ovlivňujících nastavení rychlosti závěrky, takže nic nebrání tomu, abyste se začali věnovat různým technikám, jež vám umožní vytěžit z nabytých znalostí maximum, a získat tak skutečně hodnotné snímky. V této kapitole se seznámíte s nejrůznějšími fotografickými postupy, které umožňují zachytit rychle se pohybující objekty v nejrůznějších situacích.

Vše, co jste se do této chvíle dozvěděli o parametrech, které ovlivňují expozici, o nastavení hodnoty ISO, kompenzaci expozice a režimech expozice, dále o ovládání ostření a formátech souborů – to vše vám pomůže nyní vybrat tu správnou rychlost závěrky, abyste dokázali správně vyfotografovat i ten nejrychlejší pohyb.

V této kapitole se dozvíte nejen to, jak na maximum využít potenciál vysoké rychlosti závěrky při fotografování rychlých objektů, ale také, jak efektivně zastavit pohyb pomocí takové rychlosti závěrky, kterou byste pro takové účely obvykle považovali za příliš nízkou.

Možná si pomyslíte, že pro zachycení velmi rychle se pohybujícího objektu stačí prostě jen vybrat vysokou rychlost závěrky, například 1/4 000 s, a fotografovat. To samozřejmě většinou platí, nicméně brzy pochopíte, že je třeba brát na zřetel i řadu dalších faktorů, které ve svém důsledku způsobí, že budete muset zvolit nižší rychlost závěrky.

Dříve než se pustíme do objevování kouzla vysokých rychlostí závěrky, podívejme se na ty rychlosti, jež se dají bez problému použít pro zachycení pohybu při fotografování scén z běžného života.

Rychlosti závěrky pro všední dny

Rychlosti závěrky v intervalu od 1/60 s do 1/250 s pro vás budou představovat něco jako všední oblečení. Poslouží vám, ale nejedná se o nic přepychového. Jednoduše řečeno, odvedou v rámci možností svou práci, ale to je tak vše. A vzhledem k tomu, že se tyto rychlosti závěrky často používají při každodenním fotografování, budete s nimi spokojeni stejně jako se svými oblíbenými tričky a džínami.

Tyto univerzální rychlosti závěrky samozřejmě nejsou – stejně jako vaše všední oblečení – vhodné pro každou příležitost. Stejně jako se jinak oblékáte při různých příležitostech, budete pravděpodobně tu a tam potřebovat použít jinou rychlost závěrky, například 1/500 s. Tato rychlost pak určitě postačí i pro pořízení fotografií, na které už zmiňované rychlosti závěrky z intervalu od 1/60 s do 1/250 s přestávají stačit.

Tyto rychlosti jsou určeny přesně pro fotografování každodenních a běžných činností a událostí. Můžete je použít na letním táboře, na dovolené či pro pořízení improvizovaných portrétů. Jde o expoziční časy, s nimiž

Při pořizování snímků rodiny si bohatě vystačíte s rychlostmi závěrky v intervalu od 1/60 s do 1/250 s. Při fotografování vás bude většinou zajímat, jak zachytit pohyb na scéně a dosáhnout požadované hloubky ostrosti. 1/60 s, f/8

vystačíte i během rodinného zápasu ve fotbale na improvizovaném hřišti i na houpačce v parku. Zároveň jsou ideální pro fotografování na různých rodinných a přátelských setkáních, o prázdninách, srazech, promociích či narozeninových oslavách.

Nedá se říci, že při těchto středně vysokých rychlostech závěrky se nedají pořídit žádné zajímavé fotografie. Vězte, že dají. Třeba když navštívíte stadion, kde probíhají nějaké soutěže v atletice, můžete použít panning a výsledkem určitě budou naprosto skvělé snímky. Nicméně rychlosti závěrky od 1/60 s d 1/250 s stejně většinou použijete pro fotografování na rodinných setkáních a neformálních srazech.

Vzhledem k tomu, že popisované rychlosti jsou takřka nerozlučně spjaty s příležitostným fotografováním a zachycováním každodenních či všedních aktivit, budete je určitě používat velmi často, ale určitě je nebu-

dete příliš často nastavovat. Alespoň určitě ne vědomě. Daleko pravděpodobnější je, že je za vás vybere sám fotoaparát, když bude pracovat v režimu Program. Tento režim osobně označuji jako režim pro fotografování z ruky neboli snímání v režimu „nastav a zapomeň“, kdy fotografujete, aniž byste museli myslet na nastavení přístroje. Samozřejmě se jedná o režim, který používá kompromisní řešení, tj. vybírá takové kombinace průměrné rychlosti závěrky a hodnoty clony, které jsou schopny pokrýt většinu běžně fotografovaných scén.

Univerzálnost těchto běžně používaných rychlostí závěrky však selhává, když se dostanete do výjimečných situací. Když se budete doslova brodit dýňovým polem, které se dotýká horizontu nebo se přiblížíte k tanečníkovi flamenga ve chvíli, kdy vyhazuje nohama, pak s těmito rychlostmi závěrky rozhodně nevystačíte. Pro fotografování tak výjimečných objektů budete muset režim Program opustit. Pokud například potřebujete ostře zobrazit dýňové pole táhnoucí se od vašich nohou až k nebi, musíte přepnout na režim priorit clony a vybrat malou clonu (s clonovým číslem $f/16$ či $f/22$). Naopak budete-li chtít zachytit tanečníka flamenga, budete muset přepnout do režimu expozice s prioritou času a vybrat velmi vysokou rychlost, například $1/2000$ s.

Rychlost závěrky vyberte podle toho, jak rychlý pohyb potřebujete zachytit. Pro zachycení pohybu tažených saní vystačíte s $1/500$ s a clonou $f/8$.

Tento voják, který se účastnil rekonstrukce bitvy, spěchá, aby nepromeškal své vystoupení. Pořízení snímku se na první pohled nezdá nijak obtížné, ale já jsem jej potřeboval záměrně vyfotografovat mezi stany a jen jsem doufal, že zachytím jeho noby ve vzduchu. 1/1 250 s, f/8

Držte si klobouky

Pomocí vysokých rychlostí, jako jsou například 1/1 000 s, 1/2 000 s, 1/4 000 s či 1/8 000 s, zachytíte bez problémů takřka jakkoliv rychlou akci, ať se jedná o vodního lyžaře za vaším člunem nebo rychlobruslaře sprintujícího do posledního kola závodu po vnitřním okruhu stadionu.

Velmi vysoké rychlosti závěrky nepoužívejte příležitostně jen proto, že se dají vybrat pouhým otočením knoflíku na hodnotu 1/8 000. Fotografování při vysokých rychlostech má i svá rizika. Jak jsme se již zmiňovali dříve, s rostoucí rychlostí závěrky roste i nebezpečí komplikací. Pro snímání při velmi vysoké rychlosti musíte mít na fotografované scéně takřka ideální podmínky a také vhodné vybavení: jasné světlo, vysokou hodnotu

ISO (800 nebo 1 200), co nejsvětelnější objektiv a takovou kombinaci tělo fotoaparátu-objektiv, která dokáže rychle a přesně zaostřit na objekt, jenž se pohybuje tak rychle, že ho můžete zachytit jen pomocí opravdu vysoké rychlosti závěrky.

Možná nejdůležitější je ale skutečnost, že při vysoké rychlosti závěrky je třeba použít co možná nejvíce otevřenou clonu, což znamená poměrně malou hloubku ostrosti. Při použití teleobjektivu 300 mm a hodnotou clony $f/4$ zaostřeným na objekt vzdálený šest metrů by byla hloubka ostrosti sotva 10 centimetrů, což je zhruba délka běžné propisovačky. To zrovna není příliš prostoru pro chybu. V tomto případě nejen že musí fotoaparát přesně zaostřit, ale musíte také vybrat nejdůležitější část objektu, na kterou zaostříte. Je totiž docela možné, že ostatní části objektu už se nebudou nacházet v rovině ostrosti.

Nicméně nebojte se experimentovat a používejte vysoké rychlosti závěrky. Nejprve ale podrobně prozkoumejte tabulku pro zachycení rychlého pohybu, kde zjistíte, zda by třeba nebylo možné použít nižší rychlost, a tím i menší clonu, abyste získali o něco vyšší hloubku ostrosti.

Záběry si načasujte

Pokud obchodujete na burze, pak zřejmě víte, že pokusy o správné načasování (levně nakoupit a draho prodat) se považují za amatérské, jelikož jejich vyhlídka na úspěch je příliš malá. (Věřte mi, odborníci zase jednou mají pravdu.) Ale i přesto si myslím, že na tom něco je. Vždyť komu by se nehodilo, když by v roce 1990 koupil akcie firmy Dell za například 5 000 \$ a za deset je prodal se ziskem 4 000 %?

Otázka správného načasování tedy hraje naprosto klíčovou roli, ani ne tolik při obchodech na burze – jako spíš při fotografování pohybujících se objektů. Pojdme se proto podívat na techniky, které nám pomohou k vydařeným snímkům. Asi nebudete schopni předpovědět, kdy se zrovna hokejový obránce chystá na dlouhou přihrávku přes celé hřiště nebo kdy útočící hráč sebere protivníkovi puk a obratem dá branku, ale u mnoha sportů či pohybových aktivit alespoň se do jisté míry něco předpovědět dá.

Chcete-li fotografovat mísu broskví, pak máte dejme tomu asi týden na to, abyste si ji naaranžovali, než se vám broskve zkazí. Při aranžování si můžete pohrát s různými možnostmi osvětlení a zkusit fotografovat z mnoha úhlů, s různými expozicemi a na rozmanitém pozadí. Je-li tedy fotografovaný objekt klidný jako mísa broskví nebo třeba se jedná o portrét strýčka Karla sedícího u krbu, můžete si dosyta užívat luxusu předvídatelnosti a na fotografování máte spoustu času. Tyto snímky se nepožizují pod žádným tlakem.

Při lakrosu každou chvíli riskujete ránu holí. Něco jiného ale je, když ji chcete zachytit na fotografii. Pak potřebujete správně načasovat ten jediný okamžik a přidat notnou dávku štěstí. 1/2000 s, f/7.1

Něco jiného je, když máte strýčka zachytit, když s broskvemi žongluje. Pak již příprava na fotografování a vlastní pořízení snímku musí být daleko rychlejší. Je jasné, že při fotografování pohybu je správné načasování naprosto kritické.

Je také zřejmé, že u některých objektů lze načasování provést snáze než u jiných. Nikdy nevíte, jak dlouho se kovboj udrží na divokém koni nebo kdy kočka skončí se škádlením a konečně se vrhne na svou kořist. Ale jak jsem již uvedl výše, u mnoha činností a akcí se dá jejich průběh alespoň do minimální míry předpovědět. Určitě se lépe předpovídá, kdy skokan do výšky vyběhne na svůj další pokus nebo kdy hráč odpálí další míček, než předpovídat, kterým směrem vyletí míč, když jej fotbalista odrazí hlavou.

Příprava pro pořízení snímku zachycujícího rychlý pohyb

- Vyberte si pro fotografování takové místo, kde se dají očekávat vrcholné výkony, a buďte připraveni.
- Objektiv předem zaostřete na místo, kde se očekává akce, a buďte připraveni. Pokud je to možné, použijte objektiv s automatickým zaostřováním, abyste mohli pořídit více snímků rychle za sebou.

Úroveň, do jaké budete moci akci předpovědět a připravit se na očekávaný vrcholný výkon, velmi záleží na druhu fotografované aktivity. Můžete si před samotnou akcí třeba projít dostihovou dráhu nebo motokrosovou trať, abyste se podívali, odkud se dá nejlépe fotografovat? Ano, můžete. Stačí přijet dejme tomu o hodinu dříve a trať si projít.

Nejlepším způsobem, jak dosáhnout dokonalých fotografií zejména u velmi rychle se pohybujících objektů a sportů, kde toho nelze předem mnoho předpovědět, je důkladné seznámení s danou aktivitou. Pokud máte alespoň trochu ponětí o tom, co se bude dít, můžete přece jen o trochu snáze předvídat nadcházející události. Samozřejmě byste neměli zapomínat na studium plánu akcí – pak se vám nestane, že přijedete například na dostihovou dráhu tři dny poté, co se zde konal poslední dostih sezony.

Chystáte-li se fotografovat některé významné a hojně navštěvované závody, pak vám předem doporučuji, abyste předtím navštívili nějakou menší akci podobného charakteru. Možná vás napadne, proč rovnou nefotografovat nějakou větší událost? Samozřejmě můžete, ale u soutěží menšího významu nebudete pod tak velkým tlakem, seznámíte se strategiemi načasování, které pak určitě s úspěchem využijete na akcích národního nebo mezinárodního charakteru. Další velkou výhodou fotografování na méně významných soutěžích je i to, že se snáze dostanete co nejlépe centru dění – a ani nebudete potřebovat žádnou speciální povolenku.

Správným načasováním můžete do svých záběrů dostat i určitý „příběh“, který pak dokáží vyprávět každému, kdo se na ně podívá. 1/800 s, f/5,6

Z pohledu dřívějšího „tichého pozorovatele“ vám mohu prozradit, že jedním z nejlepších způsobů, jak získat základní znalosti ze zákulisí daného sportu či události, je překonat ostych a pokusit se oslovit pořadatele, účastníky akce, fanoušky či kolegy fotografy. Většina lidí, s nimiž jsem hovořil, byla ráda, že mohla odpovídat na moje dotazy. A když se ptám na další podrobnosti (což dělám skutečně často), není nijak neobvyklé, že se dostanu na místa, odkud se mi naskytnou vynikající příležitosti k fotografování. Navíc k tomu všemu někdy dostanu i několik vydařených anekdot a dostanu se i za pásku nebo hrazení, kam bych se jako běžný divák nikdy neměl šanci dostat.

Jaká rychlost závěrky zmrazí akci

Jakou rychlost závěrky potřebuji pro vyfotografování svého šestiletého potomka ujíždějícího s roztrášenými nohama na kolečkových bruslích? A jakou pro zachycení mladíka na skateboardu, jak provádí one-footed ollie? Jakou rychlost závěrky potřebuji pro snímek koně letícího přes překážku či jezdce na člunu, který se na plný plyn řítí k cílové čáře?

Rozhodnutí o správné rychlosti závěrky při fotografování pohybu závisí nejen na rychlosti pohybu, ale i na dalších charakteristikách pohybu či fotografického záměru. Shrňme si je. Abych vám pomohl s rozhodováním, jakou rychlost použít ve většině případů, připravil jsem přehlednou tabulku. Předpokládejme, že používáte ohniskovou vzdálenost 200 mm a že objekt má na snímku vyplnit maximálně jednu třetinu plochy v hledáčku či na LCD displeji. Za těchto předpokladů vám rychlosti závěrky uvedené v tabulce 5.1 zabrání rozmazání snímku kvůli pohybu objektu či otřesům fotoaparátu (za předpokladu, že používáte středně dlouhý objektiv).

Tabulka 5.1: Rychlosti závěrky potřebné pro zachycení pohybujícího se objektu

Rychlost objektu	Minimální rychlost závěrky závislá na směru pohybujícího se objektu		
	Horizontální pohyb	Vertikální pohyb	Pohyb po úhlopříčce
do 15 km/h	1/250	1/90*	1/160*
15–30 km/h	1/500	1/125*	1/250
30–50 km/h	1/1 000	1/250	1/500
50–80 km/h	1/2 000	1/500	1/1 000
80–120 km/h	1/4 000	1/1 000	1/2 000
nad 120 km/h	1/8 000	1/2 000	1/4 000

* U takto označených rychlostí závěrky je možné zamezit rozmazání i použitím stabilizace obrazu nebo umístěním přístroje na stativ.

Co ještě ovlivňuje úspěšné zachycení pohybu

Kde se potkají dva vlaky, když jeden vyráží z Chicaga do New Yorku o půlnoci rychlostí 80 km/h a druhý vyjíždí z New Yorku do Chicaga opět o půlnoci, ale rychlostí 120 km/h? Pokud dokážete vyřešit tuto slovní úlohu, pak vám výběr správné rychlosti závěrky nikdy nebude dělat potíže.

Pro výběr správné rychlosti závěrky je zřejmě nejdůležitější rychlost pohybujícího se objektu, který chcete vyfotografovat. Nicméně svoji roli hrají i další dva faktory – směr pohybu a velikost objektu v záběru.

U takových sportů, jako je třeba windsurfing, se dá pohyb plavidla docela dobře předvídat, což je první zárukou pořízení vydařeného snímku. 1/640 s, f/5,6